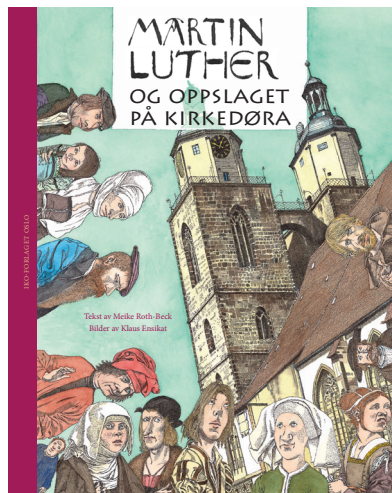

UNDERSVINGSOPPLEGG TIL

MARTIN LUTHER

og oppslaget på kirkedøra

Dette er et hefte med konkrete tips og ideer til hvordan du enkelt kan bruke boka *Martin Luther og oppslaget på kirkedøra* i skolens undervisning. Boka og undervisningsopplegget passer best for 5.–8. trinn.

OM BOKA

Martin Luther og oppslaget på kirkedøra av Meike Roth-Beck og Klaus Ensikat (ill.) (IKO-Forlaget 2016) forteller i tekst og bilder historien om Martin Luther, og om de 95 tesene som utfordret datidens kirkemakt. Historien er gjengitt i et enkelt språk og med detaljrike illustrasjoner som gir et levende innblikk i Martin Luthers liv og 1500-tallet.

Hvordan bruke boka

Denne boka gjør historien om Martin Luther lett tilgjengelig for dagens barn og unge. Den passer godt til høytlesning, eller den kan være til inspirasjon for den som ønsker å fortelle selv. Boka kan være fin å ha i skolebiblioteket.

Å arbeide med Martin Luther og reformasjonen kan være et tverrfaglig prosjekt som går over en lengre periode. Boka og dette heftet gir tips og ideer til flere skoletimer.

Dersom du bare har to timer til rådighet, kan du lese eller gjenfortelle boka i bolker og samtale med elevene om sentrale tema underveis. Da kan en dobbeltime i KRLE og samfunnsfag passe fint.

LÆREPLAN

Hva sier skolens læreplan om arbeid med Martin Luther og reformasjonen?

Generell del peker på at oppdragelsen skal gi innsyn i kulturarven, og reformasjonen har i stor grad formet vår kultur.

Emnet passer særlig inn i KRLE og samfunnsfag. I følge kompetansemålene passer emnet best på 5.–7. trinn og på ungdomstrinnet, 8.–10. trinn. Ønsker læreren å lage et større tverrfaglig prosjekt, kan emnet tas inn i fagene norsk, musikk og kunst og håndverk.

Noen aktuelle kompetansemål:

KRLE

- 7. trinn** Fortelle om sentrale hendelser og personer fra kristendommens historie fra urmenigheten til reformasjonstiden.
- 10. trinn** Gjøre rede for viktige hendelser i kristendommens historie fra reformasjonen til vår tid, som har betydning for kristendommens stilling i dag.
Forklare hovedtrekk ved romersk-katolsk, ortodoks og protestantisk kristendomstradisjon.
Samtale om sentralt katekisme-stoff: de 10 bud, Fadervår, den apostoliske trosbekjennelsen.
Gjøre rede for kirkesamfunn som er representert i nærmiljøet.

Samfunnsfag og historie

- 7. trinn** Fortelle om hovedtrekk ved samfunnsutviklingen i Norge fra vikingtid til slutten av dansketida og gjøre nærmere rede for et sentralt tema fra denne tiden.
- 10. trinn** Finne eksempler på hendelser som har vært med på å forme dagens Norge.

Norsk

- 7. trinn** Skrive tekster med klart uttrykt tema og skape sammenheng mellom setninger og avsnitt.
- 10. trinn** Planlegge, utforme og bearbeide egne tekster manuelt og digitalt, og vurdere dem underveis i prosessen ved hjelp av kunnskap om språk og tekst.

Musikk

- 7. trinn** Framføre sanger og viser fra eldre og nyere tid.
- 10. trinn** Presentere et arbeid med selvvalgt musikk.

Kunst og håndverk

- 7. trinn** Arbeide med hvordan skrift og bilde kommuniserer og påvirker hverandre.

UNDERSVINGSOPPLEGG

Her får du et samtaleopplegg som du kan gjennomføre med elevene. Du får også konkrete tips og ideer til kreative oppgaver. Les mer om Martin Luther og reformasjonen på f.eks. <http://historienet.no/samfunn/religionshistorie/martin-luther-opprort-munk-veltet-pa-ven>

Les og samtale om boka

Les side 5–14 om middelalderen, kirken i samtiden, og om Martin Luther som barn og ungdom.

Undervis elevene om middelalderen på slutten av 1400-tallet, om kirkens rolle i samfunnet og om brytninger mellom tradisjoner og ny kunnskap. Martin Luther gjør tidlig opprør mot kirkemakten. En reise til Roma får avgjørende betydning for Luther. Fortell elevene om pilegrimsreisens betydning i kirkens tradisjon.

Spørsmål til samtale

- 1 Hvordan ser du for deg at samfunnet var på denne tiden?
- 2 Hvilken rolle hadde kirken på denne tiden?
- 3 Hvordan vil du beskrive Martin Luther som barn og ungdom?

Les side 15–20. Martin Luther går i kloster, han blir munk og prest og han studerer teologi. Han reiser til Roma, og gjør opprør mot avlatshandelen.

Undervis elevene om klosterlivet, og om hvordan Luther studerer Bibelen for å finne svar på sine spørsmål. Luther drar på en reise til Roma, der møter han avlatshandelen og blir svært opprørt over den. Studier fører til at Luther blir overbevist om at Guds kjærlighet ikke skal fortjenest, men den er en gave som hver og en kan ta imot. Han avviser avlatshandelen og skjærsilden.

Spørsmål til samtale

- 1 Hva er det som gjør at Martin Luther går i kloster?
- 2 Hvordan tror du livet i klosteret var?
- 3 Selv om Martin Luther er munk og prest, sliter han med tvil og uro rundt *hva en kristen må gjøre for å være elsket av Gud*. Hva er svaret han finner fram til?

Les side 21–29. Martin Luther slår opp 95 teser (tanker) om avlats-handelen, og inviterer til åpen diskusjon. På grunn av trykkekunsten spres tesene raskt, også til paven i Roma. Luther signerer brev med «Martin Luther, den frigjorte», og bruker et brevsegl med hjerte og kors.

Undervis elevene om hva som er hovedinnholdet i tesene, hva han mener om avlatshandelen, om paven og Peterskirken, og om hvordan Luther tenker omkring frelse og nåde.

Spørsmål til samtale

- 1 Hva tror du Luther ville si med seglet med hjerte og kors i midten?
- 2 Hva betyr innholdet i tese 36 (side 23), og hvorfor var tesen en stor provokasjon?
- 3 Tese 94/95 (side 29) kommer med et budskap som skiller seg sterkt ut fra det kirken ellers forkynner. Hva er det nye i denne tesen?

Les side 30–37. Martin Luther nekter å tilbakekalle tesene sine. Det blir en dramatisk periode, der han blant annet blir lyst i bann.

Undervis elevene om Martin Luther som blir forhørt i Augsburg og i byen Worms om tesene sine, og hvordan han nekter å tilbakekalle tesene. Fortell om hvordan Luther påstår at kirken og paven kan ta feil. På tross av at han lyses i bann av paven, fortsetter han arbeidet med å oversette Det nye testamentet fra latin til tysk, og han arbeider for at flere gudstjenester skal være på morsmålet, slik at vanlige folk kan forstå. Luther og gode venner og tilhengere arbeider for fornyelse av kirken og skolevesenet i Tyskland.

Spørsmål til samtale

- 1 Hvorfor ble det viktig for Martin Luther å oversette Det nye testamentet fra latin til tysk?
- 2 Hvorfor var det viktig at gudstjenestene skulle være på morsmålet?
- 3 På hvilken måte bidrog Martin Luther til å fornye kirken?

Les side 38–41. Martin Luther gifter seg, han skriver teologisk litteratur, salmer, prekener og den augsburgske trosbekjennelsen.

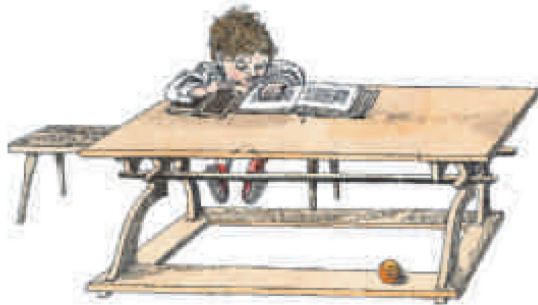
Undervis om Luther sin produksjon av teologisk litteratur, bl.a. om bibeloversettelsen fra latin til tysk som ble utgitt i 1534. Martin Luther gifter seg med den tidligere nonnen Katharina von Bora. De viser med dette at en prest kan ha kone og barn.

Spørsmål til samtale

- 1 Hvordan brukes trosbekjennelsen i dag?
- 2 Hvorfor skrev Martin Luther og Philip Melancthon en trosbekjennelse, tror du?
- 3 Hva betydde det for folk at Bibelen ble oversatt og utgitt på tysk?

FORSLAG TIL OPPGAVER

- 1 Luther-rosen.** La elevene tegne og fargelegge Luther-rosen. Du finner den ved å google Luther-rose. Du kan også klippe, brette, fargelegge og lage en Luther-rose, oppskrift finner du på på www.ressursbanken.no (<http://www.ressursbanken.no/ressurser/luther-og-reformasjonen/>). La elevene skrive hva Luther ville fortelle om tro ved hjelp av Luther-rosen. På youtube finner du filmer som forklarer symbolet. (<https://www.youtube.com/watch?v=UZi-7x6YYoyM>)
- 2 Kafépedagogikk. Lage og diskutere teser om tro.** Kirkedøra var datidens «oppslags-tavle». La hver enkelt elev skrive teser (*tan-ker*) om tro. Del klassen i grupper på 4–5 elever. Be gruppen om å velge én av tesene som de skal drøfte. Grappa velger en kafévert som leder og noterer stikkord fra samtalen. Etter 3–4 min. bytter gruppene bord mens kaféverten blir sittende. Gruppene skal innom alle bordene og drøfte alle tesene. Hovedinnholdet fra diskusjonen i gruppene legger kaféverten frem for klassen. Poenget er at alle elevene deltar aktivt i å diskutere flere teser om tro på en morsom og engasjerende måte.
- 3 Luther-salme.** Lær eller syng salmen *Vår Gud han er så fast en borg*. Hva sier teksten om Gud, om tro og om frelse?
- 4 Tidslinje.** Elevene kan lage en tidslinje over Martin Luthers liv fra 1483–1546. La dem være kreative med bobler, bokser, setninger og stikkord som er lenket sammen med streker og markert med farger.

- 5 Gjenskap fortellingen.** Martin Luther hadde et spennende og til tider dramatisk liv. Historien er fortettet med hendelser, la derfor elevene få gjenskape fortellingen ved hjelp av kreative uttrykksformer, som reisebrev, tegneserie, gjenfortelling, tegninger/malerier m.m. Prøv å aktivere elevene sine tanker og følelser, for å sette i gang «indre bilder» hos den enkelte elev. Ta med deg elevene inn i fortellingen ved hjelp av stemmebruk, skildringer, stemninger, spørsmål, lydeffekter m.m.
- 6 Klaus Ensikat (illustratør)** gjenskaper fortellingen i boka om Martin Luther gjennom detaljerte bilder. Mange av illustrasjonene gir et levende innblikk i hvordan folk levde på 1400–1500-tallet. Dersom klassen har tilgang til flere bøker, kan det være spennende å studere tegningene i boka. Læreren kan lage spørsmål til noen av sidene; hva ser jeg? Hva forteller tegningen meg om tiden? Illustrasjonene kan gi inspirasjon til å tegne og male selv eller skrive en fri tekst knyttet til middelalder, kirke, Luther og reformasjon.
- 7 Besøk i kirken.** Ta kontakt med kateket eller prest og spør om klassen kan komme på besøk i kirken. De som har en eldre kirke å besøke, vil lett finne spor, kunst og fortellinger som kan knyttes til middelalder og reformasjon. Er kirken av nyere dato, kan tema fortsatt være Luther og reformasjon.

Fritaksretten

Vi har utformet oppgaver som er innenfor skolens regelverk, men fritaksretten kan være aktuell f.eks. under kirkebesøk og arbeid med salmer.

Utgitt av IKO – Kirkelig pedagogisk senter

**KIRKELIG PEDAGOGISK
SENTER**